

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: Udrag fra Skygebilleder

Citation: Andersen, H. C.: "Skygebilleder af en Reise til Harzen, det sachsiske Schweitz etc. etc., i Sommeren 1831", i Andersen, H. C.: *Skygebilleder af en Reise til Harzen, det sachsiske Schweitz etc. etc., i Sommeren 1831*, udg. af Johan de Mylius, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, 1986, s. 167. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-andersen01val-shoot-idm139649680892960/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Skygebilleder af en Reise til Harzen, det sachsiske Schweitz etc. etc., i Sommeren 1831

ingen opera og intet syngestykke af dette navn. Tiden kendes derimod fra Johan Ludvig Heibergs vaudeville *Revensen og Dyret* (1826), hvor Trop har forfattet en itagedie med titlen Menneskeslagets Ødelæggelse (omtales I akt, 7. scene). HCA har da – ligesom oftere i *Fodreise* – moret sig med at indlægge et skjult vink til Heiberg. – *Recitativ*: i operær dialog uden egentlig melodi, men sunget med støtte fra en række akkorder fra f.eks. et cembalo.

- 84 *at min Mening bliver saa god, som ingen*: at jeg lige så godt kan lade være at sige min mening. – *Terzet*: arie for tre stemmer. – *den schilleriske Helehelshede*: ref. til Friedrich Schillers skuespil *Wilhelm Tell* (1804). – *Reichenbachs Have*: haven navngivet efter en bankær Christian W.R., der købte stedet i 1815. Går dog tilbage til 1700-tallet, hvor den anlagdes i engelsk stil. R. nyanlagde den i romantisk stil. I 1831 ejedes stedet af en købmand W. Gerhard. – *sprængte*: se note t. s. 81.
- 85 *naar Siemene kunne tale*: skjult bibelcit (Lukas, 19,40): »hvis disse tier, skal stenene råbe«. – *Kosciusko*: Tadeusz K. (1746-1817), polsk general, spillede en ledende rolle i den polske opstand 1794. – *Stikbreve* (cy.: Steckbriefe) efterlysning af en person, der ønskes arresteret. – *«Noch ist Polen nicht verloren»*: endnu er Polen ikke fortabt. – *Heinrich Fuglesanger*: se note t. s. 60. Her om censuren. – *sikke en Spur* . . . : Mattæus-evangeliet kap. 10, v. 29. – *Frihed* . . . *Oplysning*: se noter t. s. 57. – *Gåse*: i nordisk mytologi boligen for de slægter, der skal leve efter verdens undergang og fornyelse. – *vor Tidsalder er interessant*: interessant brugt her om fascinationen ved sonderrivelsen af det velkendte, dvs. ved den politiske omvæltning. Begrebet »det interessante« bliver et nøglebegreb i 1830'ernes æstetik. Teoretisk bliver begrebet (i Danmark) først behandlet i begyndelsen af 1840'erne (af Johan Ludvig Heiberg i dennes anmeldelse af Oehlenschlägers skuespil *Dina* i *Intelligensblade* 1842 og af Søren Kierkegaard i *Frygt og Bæven* 1843). I og med *Skyggebilleder* er HCA den første, der konsekvent anvender begrebet i dets nye betydning. – *vil maaskee misvnde*: her brugt futurisk om tiden efter den politiske gæring. – *Curiosa*: mærkværdigheder. – *kaste op*: slå op. – *Den Miguel*: portugisisk konge (reg. 1828-34). Havde efter eksil i Østrig grebet magten og forfulgte »de konstitutionelle« med fængslinger og massehenrettelser. Hans blodige herredømme var genstand for flere artikler i *Kjøbenhavnsposten* (bl.a. 10.5.1831 og 21.6.så.), den avis, HCA selv leverede poetiske bidrag til. – *«Cehemestatsminister v. Kiewitz har ladet onsende . . .»*: citat fra *Kjøbenhavnsposten* 19.7.1831. Artiklen skal ses i sammenhæng med, at avisen gennem flere numre harcellerede over censuren i Berlin. Ved at skrive om den udenlandske censur kunne man indirekte kritisere den danske censur uden selv at blive underkastet censur.
- 86 *nedvætte*: kritisere, skrive nedsettende om. – *Lindberg*: Jacob Christian L. (1758-1857), N.F.S. Grundtvigs medkæmper i kampen mod den rationalistiske prof. Clausen. HCA's udfald mod Lindberg – og dermed indi-

- rekte mod Grundtvig – skal ses i sammenhæng med *Skyggebilleder's* gentagne »revolutionære« bekendelse til frihed, oplysning og fornøft. HCA opfatter da Grundtvigs kamp mod rationalismen i teologien som reaktionær mørketale. – *Maaedsskrift*: Lundbergs *Maaedsskrift for Christendom og Historie*, hvoraf 1. bind udkom 1831. Påbegyndt hæftevis 1830. – *kommer i samme Bind som: er at regne for lig med.* – *Munchhausen*: Karl Friedrich Hieronymus M., tysk baron og forfatter til *Vademecum für lustige Leute* 1781 og 1783, et Berliner-tidsskrift. Ms fantastisk skrøner blev et begreb gennem Rudolf Erich Raspes engelske udgave, der så igen blev oversat tilbage til tysk af G.A. Burger 1787. M. er blevet synonymt med en løgnhals. – *Robertus von Agerkaal*: folkebog (1. da. udg. 1724). – *Satire*: (her =) »gas«.
- 87 *»det døende Barn«*: berømt ungdomsdigt af HCA. Trykt i *Kjøbenhavnsposten* 25.9.1827 ved siden af en oversættelse til tysk ved Ludolph Schley. – *»Katal, Katal«*: (fejlagtigt for katal, katala) hebraiske bøjningsformer (= han har dræbt, du har dræbt). Om det er reminiscenser fra HCAs skoletid eller fra læsning af Heine, er uvist. Heine citerer de samme bøjningsformer i »Ideen. Das Buch le Grands«, 2. del af *Reisebilder* (1826). – *Mengs*: Anton Raphael M. (1728-79) tysk maler og kunsteoretiker. – *Ruydael*: Salomon van R. (ca. 1600-1670) hollandsk landskabsmaler.
- 88 *gotiske*: se note t. s. 37.
- 89 *af Kobber*: fra kobberstik. – *de bryllupske Terrasser*: promenade langs Elben, stode op til det brühlske pæle (opført til en grev Heinrich Brühl). – *»vor berømte Landskabsmaler Dahl«*: Johan Chr. D. (1788-1857), norsk landskabsmaler, fra 1824 professor i Dresden. Udtrykket »vort« demonstrerer det fællesskab med Norge, som danskere følte også efter Norges løsrivelse fra Danmark (som følge af napoleonskrigene) 1814 efter ca. 450 års union. – *Tieck*: Ludwig T. (1773-1853) en af den tyske litterære romantiks hovedskikkelser. – *Corpus domini Festen*: Kristi Legemsfest. Katolsk fest, torsdagen efter Trinitatis søndag. – *Castraterne*: hvor kvindelige sangere ikke kunne anvendes, blev stemmen alt (= høj) ofte sunget af kastrerede mænd.
- 90 *Guldmors Dragt*: en slags vatret silketøj med ivævede guldråde. – *at Bukkene vel bleve skilte fra Faarene*: talemåde med rod i Mattæus-evangeliet 25,32. – *gestjefelte Kater*: (*Der gestjefelte Kater*, Den bestøvlede kat), skuespil af Ludwig Tieck (1797). – *Prinds Zerbins*: *Prinz Zerbino*. Oder die Reise nach dem guten Geschmack (rejsen til den gode smag), eventyrspil (1799). – *hans dærlige Alfevender*: jvf. Tiecks eventyr »Die Elfen« (1811).
- 91 *Ingemanns »Ole Navnløse«*: »Huldregaverne eller Ole Navnløses Levned-Eventyr«, fortælling af B.S. Ingemann (1831). – *»Phantasier og Skæzere«*: digtsamling af HCA (1831). – *»Fodreisen: Fodreise fra Høhmens Canal til Ostpyntien af Amager«*. HCAs debutarbejde (1829). – *»Hofrathe«*: hofråd. – *Holberg*: Hs komedier spillede i det 18. århundrede meget på tyske scen-